

UNITÁRIUS ÉLET

XLIV. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

1990. JANUÁR—FEBRUÁR

PÁSZTORLEVÉL

"Tiszta szívet teremts bennem, óh Isten,
és az erős lelket újítsd meg bennem."

51. Zsoltár 12. vers

Az emberi lélek éltető ereje a: REMÉNY. Vágyaink csak vele törnek a megvalósulások felé és nélküle nincsenek beteljesedések.

Reményeink törekvése kettős: van, amikor anyagi síkon a kézzel fogható világban segít, — és van, amikor érzelmi és értelmi síkon jelentkezik előbbrevívó erőként.

És — Istennek hála — van egy különös tulajdonsága: minél nagyobb célok megvalósítására tör, minél nehezebb és súlyosabb kereszthordozásokban jelentkezik, nem fogy, nem csökken, de növekszik ereje.

Ösztönöz és megtart, de mindig párosulva hittel, mert elérendő céljainkhoz hozzákapcsolja lelkünket és értelmét adja kereszthordozásainknak.

Reménység élteti az egyes ember életét, de reménység élteti a kis és nagy közösségeket: a hívők seregét és a hazát, szülőföldet szerető nép gyermekeit egyaránt.

Történelmi korok fennmaradt emlékei visszaidézik, hogy mikor, milyen körülmények között vált megtartó erővé és mikor lett a nagy célok valóraváltásának akarata.

Ma olyan időket élünk, hogy mind az előttünk álló és kitűzött célok elérésében, mind a jelen terheinek hordozásában elengedhetetlenül szüksége van életünknek a reménység éltető erejére. A kirajzolódott jövő felé haladásunkban éppen úgy szüksége van életünknek a remény ösztönzésére, mint határainkon túl a szörnyű megpróbáltatásokat temesvári véres karácsonyban elviselő testvéreink életében. A szenvedő nép végső menedéke újra a jövőbe vetett élet reménységének megtartó erejévé vált.

A pásztorfiúból lett nagy király, Dávid bűnbánati zsoltárából idéztem, mert úgy érzem, hogy előttünk járó nagy ősök tanításait, énekeit, imádságait idézni kötelező cselekedet.

1990 első reggelén — határon belül és határon túl — kívánok minden magyaroknak boldog új esztendőt, ennek az imádságos könyörgésnek a jegyében. Isten teremtsen bennünk tiszta szívet és újítsa meg az erős lelket, hogy új esztendőnknek még ismeretlen 365 napos útjain ez a hittel párosult remény, ez az Istenbe vetett gyermeki bizalom adja meg előrehaladásunk biztonságát.

Atyafiságos szeretettel:
Husztai János
püspök

A mellékelt karácsonyi üdvözlő Frankfurtból érkezett. A képen az Unitárius Világszövetség frankfurti titkárságának munkatársai láthatók: balról jobbra haladva:

Diether Gehrmann főtitkár, Antje Glindemann, Lucie Meijer főtitkárhelyettes, Elaine Gallagher, Irmtrud Schmalenbach és Klaus Glindemann könyvelő-pénztáros.

A nemzetközi titkárság vezetője és dolgozói már az 1990-es, nyári IARF Kongresszust készítik elő, melyet ez alkalommal az NSZK-beli, Hamburgban rendeznek meg.

Főpásztori levél Kolozsvárról

Kedves Atyámfiai, Unneplő Gyülekezet, Szeretett Testvéreim!

A 8-ik Zsoltár, amelyet valamikor régen, két és fél évezreddel ezelőtt az izraelita gyülekezet mély áhítattal énekelt, így kezdődik és végződik: "Mi Urunk, Istenünk, mily felséges a te neved az egész földön." A zsoltárban azonban nem csupán Isten dicsőítése hangzik, hanem ezt is olvashatjuk: "Micsoda az ember, hogy megemlékezel róla és gondod van reá? Hiszen kevéssel tetted őt kisebbé az Istennél, dicsőséggel és tisztességgel megkoronáztad őt és úrrá tetted mindeneken." Ezekben a szavakban egy teljesen új, addig világosan meg nem fogalmazott, jelentőségében egyedülálló mondanivaló jut kifejezésre, amelynek lényege az, hogy észreveszi az embert. A zsoltár egy mindig időszzerű, egyszerre Isten és ember, a Teremtő és a teremtetett felé hangzó, gyönyörű himnusz, amely az ember erejét, nagyságát zengi, de ugyanakkor erőteljes figyelmeztetést is tartalmaz, amely abban áll, hogy az embernek fel kell ismernie, tudomásul kell vennie, hogy mindaz, ami őt a föld minden java fölött uralkodóvá teszi, Istentől jön és a gyarló, mulandó embernek végül is az örök törvényszerűség értelmében Istenhez kell visszatérnie, benne kell megnyugodnia.

Kedves Atyámfiai, Testvéreim! Újév reggelén azért építem mondanivalómat a 8. Zsoltárra, mert az a ma hívő, becsülettel dolgozó és áhítatos lélekkel imádkozó keresztény és közelebbről unitárius ember felé hangzó áldott üzenetet tartalmaz. Nekünk, unitáriusoknak, minden időben első és utolsó gondolatunk a gondviselő Istenben való feltétlen, diadalmas hit és bizalom volt. Erre a megingathatatlan alapra építettük és építjük a jézusi hit- és erkölcsstan tanításain felépülő vallás-erkölcsi életprogramunkat, amelynek középpontjában az ember, a testvér, a felebarát áll. Mi hiszünk abban, hogy Isten gondot visel reánk, de ugyanakkor szent felelősséget is ruház reánk. Mi, akiknek eszménye több mint négyszáz éves történelmünk folyamán mindig az evangéliumi alapon álló, magasrendű ember volt, hiszszük és hirdetjük, hogy ez a világ jó és abban érvé-

nyesülnie kell mindannak, ami jó, igazságos, békés, becsületes, ami az embert a szó nemes értelmében emberré, a teremtes koronájává teszi.

Ezért ennek az esztendőnek a folyamán is úgy kell hivatásunkat teljesítenünk, hogy abban elsősorban, mindenekelőtt gondviselő Istenünk iránti feltétlen hitünk jusson kifejezésre. Ugyanakkor, felelősségünk teljes tudatában részt kell vennünk minden olyan nemes törekvésben, mely a nemzeti elfogultság és felekezeti kötöttségek, bosszú és gyűlölet fölött álló békésebb, áldottabb világot hirdeti és munkálja. Ebben a szent törekvésben és munkában nekünk, az unitárius lelki közösségnek is hivatásunk van és ennek a hivatásnak lángoló lélekkel, öntudatos meggyőződéssel úgy kell eleget tennünk, hogy annak középpontjában mindig, minden körülmények között a kettős evangéliumi szeretetparancs álljon, hogy Istent imádvá és igaz emberiségünkről újra meg újra tanúbizonyságot téve, egyházunk, népünk és hazánk előmenetelét, boldogabb jövőjét szolgálva, szüntelenül érezzük Istenünk jóváhagyó, megszentelő áldását.

Ilyen érzések között hivatásunk és minden jóakaratú embernek békés, eredményes, áldott újesztendőt kívánok.

Atyafiságos üdvözléssel és főpásztori szeretettel

Kolozsvár-Napoca, 1990. január 1.

Dr. Kovács Lajos
unitárius püspök

Dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök, szokásos újévi körlevelét, még 1989. dec. 22-e előtt fogalmazta és küldte szét, ezért nem térhetett ki benne a győzedelmes forradalomra.

A kolozsvári pásztorlevelet, mint minden esztendőben, most is felolvasta Huszti János püspökünk, az újévi Istentiszteleten.

ÚJÉVI KÖSZÖNTŐ

Bár tizenegy esztendő még hátravan van belőle, mégis szállóige lett már, hogy hazánkban, és talán egész Európában is 1989 az évszázad éve volt. E gondolat, még láthatatlanul, de már fenn volt az égen, februárban, amikor 1956 visszakapta rangját. Szeptemberre Kelet-Európa útjelző fénye lett. Bevilágította, fölébresztette a keleti demokratikus(?) német köztársaságot, aztán Csehszlovákiát, Bulgáriát, s most az év végére, mint egy vulkánkitörés, Romániát is.

Ez utóbbi, e páratlan, csodás, mert Isten-rendelte forradalom nekünk is gyönyörű vizsgára, varázslatos lelki megújulásra adott alkalmat. Az egész magyarság bizonyíthatta végre általa, hogy együtt cselekedni is képes. És e forradalom talán egyházunk számára is az évszázad évévé tette 1989-et, hiszen százezernyi, már-már visszafordíthatatlanul elszakadtnak tűnő atyámfiaihoz nyitotta meg a világított utat.

Pedig már ennek előtte is eredményes esztendőnek látszott az elmúlt. Kocsordi gyülekezetünk sorsának rendezése, aztán éppen a dávidferenci forradalmi eszmék győzelmének jegyében: a Dávid Ferenc Egyet újjáélesztési munkái. És mindezek elébe kívánczian: egyházaink történelmi rangjának, önállóságának viszszeresítése, köztük a mi egyházunk önállóságáé is.

Mindezek ellenére: a mi vallásunk még mindig nem lett igazán bevett vallás, recepta religió, a fogalom ősi, tizenhatodik századi értelmében semmiképp. Többszörösen kisebbségi sorsú egyház a miénk: kicsiny egyház egy kicsiny országban. 1989 szentestéjén a gyönyörű

egyházi demonstrációt a Hősök terén öikuménia címen fogták egybe — ezért nem lehetett helyünk ott nekünk, unitáriusoknak. Ugyan miért nem adták meg címként: a történelmi gyökerű keresztény egyházak éjjeli istentisztelete? Így lehetett az éppen Erdélyben alapított forradalmi unitárius egyház diszkrimináció tárgya, elnyomás tárgya — az Erdélyben kirobbant, elnyomást elnyomó csodaforradalom köszöntésekor! Egy új ünnepen, amely az ősi ünnepet a krisztusi forradalom tragikusan legszebb évfordulójává emelte. A Krisztus születésétől számított kétezer év legfelejtetlenebb karácsonyán mi csak lélekben lehettünk ott a budapesti Hősök terén. Amikor Erdélyben román és magyar nagyobb egymás iránti tapintatot, nagyobb egyetértést tanúsított, mint Magyarországon magyar és magyar. Román és magyar ott ezért is győzhetett.

1990-re, amely jelentőségünk megnövekedésének éve kell hogy legyen: megnövekednek egyházközi diplomáciai feladataink. Szerencsére jogcímeink is megnövekednek ehhez: százezer léleknyi növekedés, százezer újra megszorítható atyafiúi-testvéri kéz erősít mostantól.

De egyházunknak nem csak hierarchikus elismertetése vagy kívánni valót: belső egysége is. Amikor újra közelebbről kezdetem figyelni: érzelmileg sokkal egyöntetűbbnek képzeltem. Adja Isten, hogy már az új esztendőben ezt a képzelet alkotta összhangot az érzelmek, a szeretet valós harmóniája váltsa fel. Ehhez is példa lehet egy kisebbség lélegzetelállító egysége,

amely egység a többség újjongó tiszteletét vívta ki. Egy hatalmas léptékű példára gondolok: a temesvári (bár elismerem, hogy egy közösség összefogásához mindig a megpróbáló idők voltak a kedvező idők).

A nagyobb léptékű egység jegyében: a mi büszkeségünk is, hogy az 1989 karácsonyi isteni igazságszolgáltatás egy biblikusan önfeláldozásra kész, hős protestáns pap képében, színe alatt jelent meg Románia fölött: Tökés László ő, a szikracsíholó. Rám úgy hatott az ő küldetése, mintha újra megszületett volna a Megváltó: 1989 karácsonyán maga az isteni kinyilatkoztatás testesült meg. Egy magyar nemzetiségű protestáns pap adta, hogy 1989 karácsonya a hit győzelme is lett, az emberfelszabadítás forradalmával együtt az istenhit reneszánsza is.

Erős várunk az Isten, írta Luther, Erős várunk a nyelv, írta Kosztolányi. És nekünk, unitáriusoknak e két okból lesz minden eddiginél erősebb várunk Erdély.

Erős várunk, mert továbbélésünk nagy ígérete. Itt,

Erdélyi krónika

A fenti címen lapunk ez év januárjától, új rovatot indít, tekintettel a megváltozott erdélyi helyzetre. Együttal szeretettel köszöntjük a romániai változásokat, Románia népeit, s benne erdélyi unitárius testvéreinket.

Reméljük, ezután lapunk, ellentétben az elmúlt évek szomorú gyakorlatától, bejut Erdélybe, ott élő testvéreinkhez. Épp ezért rendszeresen kívánunk közölni erdélyi tudósításokat, híreket, tanulmányokat.

Az alábbiakban egy szemtanú friss jelentését olvashatjuk, aki még az Őesztendő utolsó napjaiban, lövöldözések között vágott neki édesapjával együtt a Székelyföldnek.

Kriza Zsigmond, a híres Kriza család leszármazottja, egyetemi hallgató, lapunk ifjú külső munkatársa a szerzője az alábbi írásnak.

A harcok elmúlásával, a segélyszállítmányok után megindult az utasforgalom is. A sebtében összevásárolt, és az ismerősöktől kapott élelmiszereket, gyógyszereket, könyveket, folyóiratokat az autóba zsúfolva, apámmal kettesben vágunk neki a romániai útnak. A rendszeres Erdély-látogatóknak szinte hihetetlen a változás, amelyet a határon tapasztalhat. Az eddig zord, gyanakvó, szófukar román vámos most fülig érő mosollyal bizonygatja, hogy ő még most sem tudja elhinni, hogy mi történt. Egy pillantást vet rakományunkra, majd jó utat kívánva int: mehetünk.

Az út mentén csapatokba verődött gyerekek inkább a folytonosságot, mintsem a változást jelentik. A szerencsésebbek rágógumival gazdagodnak, s örömeikben V betűt formálnak ujjaikból, a győzelem jelét.

Az este Körösfőn ér minket, ahol ismerősök és meleg szoba fogad. Másnap folytatjuk utunkat Kolozsvár felé. A város megszokott képét mutatja, mindenki siet a dolga után. A városi kórház épülete előtt állunk meg. Egy orvos rokonunk küldeményét, tízezer darab injekciótűt kell átadnunk. Egy fáradt, kialvatlan orvos veszi át, miközben elmeséli, hogy fecskendőkből sincs elég, használat után újból kifőzik ezeket.

Felkerestük az unitárius püspöki irodát is, ahol Kovács Lajos püspök úr fogadott nagy örömmel. Nagyon rég láttuk egymást, pedig annak idején ő keresztelt. Most sincs sok ideje ránk, hiszen éppen megérkezett egy segélyszállítmány az NSZK-ból. Szemmel láthatólag nagy gond a küldemény felszállítása a tanácsterembe, így mi is beállunk a cipekedők közé. A munka végeztével a német fiúk egy címertől megszabadított román zászlót kapnak emlékül, én pedig egy — talán a forradalom hevében — összetört, aranyozott gipsz címer darabkát szedegettem össze a ház udvarán.

A püspöki irodában történt beszélgetés során megtudjuk, hogy az élalmen túl elsősorban dologi segítségre, könyvre, papírra, íróeszközre, fénymásolóra len-

az anyaországban lelkeszuténpótlás-hiány fenyegetett és nyomasztott — várható és remélhető, hogy rövidesen újra megnyílhatnak előttünk a kolozsvári unitárius teológia kapui. (És nemcsak oda belépők: onnan kilépők számára is.)

A közelebbi jövő, 1990: Nagy Ignác utcai templomunk centenáriuma. Emellett a Dávid Ferenc Egylet, az etikai, önképző és útkereső fórum első szárnypróbálgatásainak éve. És ebben az évben egész életünk, egész működésünk újragondolandó lesz a szellemileg visszatérő Erdély jegyében. Ez az esztendő itt is, ott is: mint amikor egy sokszorosan lakatra zárt éltető forrás nyílik meg a szomszéd előtt.

Ennek reményében-fényében kívánok boldog Őjesztendőt püspökünknek, főgondnokunknak, lelkeszeinknek, minden itthon és külföldön élő testvérünknek. Éltető egyházunknak, testvéregházainknak. Istentől áldott, mélyértelműen boldog új esztendőt!

Török Tamás

ne szükség, hogy az egyházi életet újra lehessen indítani.

Jártunk Benkő Samuékna is, a családfőt sajnos nem találtuk otthon, csak feleségével sikerült beszél-nünk. Ő mondta el, hogy a neves író a Bolyai Egyetem újraindításán, nemzetiségi iskolává alakításán fáradozik. Tervei szerint helyet kapnának benne a magyarok mellett a németek, szerbek, szlovákok is.

Jártunk Marosvásárhelyen is, ahol a főtéren frissen barkácsolt emlékfal őrizte a forradalom áldozatainak emlékét.

A Romániától való búcsú a barátság jegyében zajlott: az egyik vámos egy kokárdát és egy, a sapkájáról származó kis címet adott ajándékba.

Kriza Zsigmond

Szenteste Nagylakon

1989. dec. 24-én este ökumenikus Istentiszteletet tartottak Nagylakon, a román-magyar határon, hét egyház és felekezet részvételével. Egyházunkat Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész képviselte, aki Igehirdetésében elmondta, hogy az unitárius vallás Erdély szülötte, s hogy a tolerancia elvének hirdetése is az unitáriusoktól ered.

A több ezres szabadtéri gyülekezet az Istentisztelet befejezésekkppen együtt vett Őrvacsorát.

A Magyar Televízió dec. 25-én késő este összefoglalót sugározott a nagylaki ökumenikus együttlétről.

Őjesztendői vers

— Hány óra? Öt? — Ő még nem öt!
Mert minden percünk számít,
akkor is, ha sok-sok lehet
a visszaszámolásig.

De mást akartam mondani —
a vén tornyon a fényt lásd,
és ahogy kihúzza magát —
a tetőt nézd, a pompást!

Lent középkori árny borong,
ám fent időtlen kékség;
a vatta-felhők lengenek,
hogy tisztaságát védjék...

S ha üt az óra, meg se halld;
figyeld mi benned zenghet,
s érezd, hogy múltó életed
most ismét újrakezded.

Segesvár, 1989 dec.

NAGY Ferenc
segesvári unitárius lelkész

— Az érdekegyesítést hatékonyan szolgálta a kor legnépszerűbb irodalmi-publicisztikai műfaja, az útleírás, a szociográfia érzékenységgel tárva fel a társadalom mély ellentmondásait. (A legsikerültebb a huszonéves *Köváry Lászlónak* 1841-ben a *Székelyhonról* írt könyvecskéje.)

— Pest-Buda irodalmi életének ragyogása nyilván elvonta az olvasóközönség figyelmét az ottani kezdeményezésekről, és néhány tollforgatónak elvehette a kedvét a további munkától. Például *Krizsáét*, aki a népdalok gyűjtésével akart új, nagyszabású munkába fogni, de előfizetési felhívásai visszhang nélkül maradtak, és terve megvalósítását egyelőre el kellett halasztania.

— Bécsben némi aggodalommal figyelték, hogy katolikus diákok a református és az unitárius kollégiumokba igyekeztek, melyek tanárai — bár sok könyvet adtak nyomdába — inkább kéziratból tanítottak, hogy kerüljék a cenzúra okozta megpróbáltatásokat.

— Az erdélyi tanárok általában megmaradtak a kantianus ihletésű gondolkodásnál. Néhányan viszont megpróbálták ötvözni a hegelianizmussal, mint *Székely Mózes*, az unitárius kollégium tanára, aki az 1840-es évek elején kiadott *Gondolkodás-tanában*, majd *Észtanában* Hegelre hivatkozva az emberi megismerés új lehetőségeit és az emberi szabadság érvényesítésének új távlatait próbálta jelezni.

— A politikai publicisztikának a polgári átalakulást megalapozó, elősegítő jogi szakirodalom szerepét is kellett pótolnia. Itt vetették fel *Szász, Bölöni Farkas*, *Wesselényi*, majd a következő nemzedék képviselőiként *Szentiváni Mihály* és *Kemény Zsigmond* az igazságszolgáltatás reformját, elválasztását a közigazgatástól, a büntetési rendszer korszerűsítését szellemének és gyakorlatának megváltoztatását.

— A szaktudományosság és önismeret elengedhetetlen követelményének tettek eleget a kisebb jelentőségű cikkek és vállalkozások. Például *Aranyosrákosi Székely Sándoré*, aki a hazai és talán az egyre erősebb angliai érdeklődés vonzásában írta az erdélyi unitárius vallás történetéről az első nagyobb szabású, honi nyomtatásban is megjelent egyháztörténeti munkát.

— A kor tekintélyes történelembúvárai előtt világos célként szerepelt Erdély majdani történetének összeállítása. Az adatok hiányában még statisztikai kézikönyv összeállítására sem mertek vállalkozni. Így némi bosszankodással is vették tudomásul, hogy a fiatal *Köváry László*, engedve a kiadó unszolásá-

nak, ha nekik nem is, de a mai olvasó számára annál élvezetesebb könyvet írt... *Köváry* vállalkozása — akárcsak tankönyvei: *György Erdélyt utazza*, *Kálmánka úrismét tanul* — egyben a fiatalságnak a természet- és a reáltudományok iránti érdeklődését is kifejezésre juttatta.

— A természettudományok iránti érdeklődés láttán viszont az unitárius kollégium tanára, *Berde Áron* (a *Légtüneménytan* szerzője) *Természetbarát* címmel ismeretterjesztő folyóiratot indított.

— A kolozsvári piarista tanárok között csak alig egy-két erdélyit találunk, a protestáns iskolák tanárai pedig külföldi egyetemjárásuk során ismerhették meg az új eredményeket. Paradox módon viszont a kornak szinte mindent magas szinten népszerűsítő pedagógus-tudós egyénisége, akinek zseniális megsejtéseiről listát lehetne készíteni, *Brassai Sámuel* sohasem volt külföldi tanulmányúton — miközben tucatnyi nyelven beszélt —, egyedül az erdélyi művelődési életben nőtt fel.

— A ragyogó egyéni teljesítmények mellett a kulturális élet nagy vívmánya volt az anyanyelvűség követelményének érvényesítése a közép- és felsőoktatásban... A protestáns iskolákban már a század elején e téren is komoly törekvésekre került sor, igaz, főhatósági figyelmeztetéssel is értek véget. Így aztán "a történettanárok évenként egy napon, mikor előadásaik során a mohácsi csatához értek, a latin előadást magyarrá vették, s mire szavakat anyanyelvükön sem találtak, mert falaknak is fülük volt". Egyébként úgy látszik, a Székelyföldön akkor kevesebb volt a besúgó, mert *Sylvester Dénes* 1832-ben, székelyudvarhelyi jogtanári székfoglalójában az állam és a társadalom szétválasztásának szükségessége mellett megtorlás nélkül arra is figyelmeztetett, hogy "a római hódolás politikája, midőn valamely nemzetnek eszét akarta veszteni, annak legelsőbben is anyai nyelvét rabolta el".

A reformkor első évtizedében a református és az unitárius egyház széles körű önállóságának köszönhetően sikerült végre kiszorítani a latin tannyelvet a kollégiumokból és tanodákból.

— A viták hevében a jövőre maradt *Szentiváni Mihály* azon felismerésének a bővebb kifejtése, hogy "a politikai kifejlés bizonyos fokon túl a nemzetiség terjesztésének ellensége. Amely státusban a külön nemzetiségek felébredtek, ott vagy a polgárosodásról kell lemondani, s a sötétség vad korát visszaohajtani, vagy a nemzetiségek egybeolvadásáról ábrándozásokat feledni, ahelyett testvéri szövetséget előidézni, oly nemzetek között, kiket közös érdek, közös jövőendő egybefűz, kiknek hitüket a kocka egyszerre és együtt határozza el".

Örvendetes számunkra, hogy a 19.

sz.-i részben ilyen szép számmal szerepelnek az unitáriusok reformkori tevékenységét méltató szövegrészek.

Sajnálatosnak tartjuk viszont, hogy a szabadságharc utáni korszakkal foglalkozó részben — s ez már nem *Miskolczy Ambrus* munkája — semmilyen kulturális adat sem szerepel. A III–IX. fejezetektől eltérően egyszerűen hiányzik ez a téma. Ennek következtében pl. a teljes III. kötetet elolvassva sem szerez tudomást az olvasó arról, hogy *Krizsa János* — mint az a korábban idézett szövegrészből kitűnt, "elhalasztott" — terve a század második felében végül is megvalósultak, hervadhatatlan érdemeket szerezve a székely népköltészet (balladák, dalok, táncszóknak, találós kérdéseknek, népi sajátosságoknak, népmeséknek) az összegyűjtésével. ("Vadrózsák", 1863.) *Orbán Balázs* sokirányú, felbecsülhetetlen értékű munkásságáról, annak méltatásáról sem olvasható egyetlen sor sem a könyvben, amit ugyancsak őszintén fájjalunk.

Közli: dr. Nyiredy Szabolcs

WCRP és az unitáriusok

Bartók Béla főgondnokunk 1989-ben Ausztráliában tartott világkongresszuson részt vett, melyen rajta kívül dr. H. Jack és dr. D. Harrington amerikai ny. unitárius lelkészek is ott voltak.

Taylor, az említett szervezet titkára egyik, a sajtó részére kiadott szemléjében felsorolta azoknak a vallásoknak a képviselőit, melyek képviseltették magukat a kongresszuson. A különböző nem keresztény szervezetek felsorolása után írta, hogy a keresztények közül katolikusok és protestánsok voltak jelen és unitáriusok.

Főgondnokunk *Taylor* főtárhöz írt levelében nehezményezte ezt a megkülönböztető felsorolást; levelére *Taylor* nem kapott választ, de dr. H. Jack írt, s ebben megpróbálta védeni a főtárh álláspontját az al, hogy a világon vannak olyan keresztény felekezetek — egyes országokban —, melyek az unitáriusokat nem tekintik keresztényeknek.

Főgondnokunk egyébként részt vett az egyik ausztráliai unitárius templomban tartott istentiszteleten és ott dr. Jack prédikációja után felszólalva tolmácsolta a magyarországi és erdélyi unitáriusok üdvözlését ottani hittestvéreinknek.

Dr. Frenkl Róbert, egyetemi tanár beiktatója az Evangélikus Egyház országos felügyelői tisztebe 1989. dec. 6-án volt a Deák téri evangélikus templomban, dr. Nagy Gyula és dr. Harmati Béla püspökök szolgálatával.

Egyházunkat az ünnepségen *Huszt János* püspök és *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész képviselték, akik örömmel találkoztak a gyülekezet soraiban *Szépfa István*, bécsi evangélikus esperessel, aki szívhez szólóan köszöntötte az új főgondnokot.

KEDVES UNITÁRIUS GYERMEKEK!

Nagyon köszönöm Nektek, hogy olyan szép számban és olyan szép szereplésekkel vettetek részt a budapesti egyházközség gyermek Karácsonyfa ünnepélyén. Köszönöm a hitoktatásra járó gyermekek felkészülését a betlehemes játékra, s a külön műsorra. S köszönöm a hitoktatásban segítőknek: Muszka Ibolya tanárnőnek, aki a műsort összeállította és betanította, aki a Szimultán c. tv-műsorban is szépen vallott erről az elhivatottságáról, köszönet Vadady Attila kántorunknak, aki havonta egyszer énekórát tart unitárius kistestvéreinknek, s köszönet Szász Adrienneknek, aki lelkesen és odaadóan foglalkozik a kisebbekkel.

Ebben a számban is a gyermekrajz erdélyi kisfiútól származik. Soós Csaba 12 éves, és a híres erdélyi, vargyasi unitárius Soós dinasztia egyik ifjú tagja. Mióta Magyarországra került szüleivel együtt, kik mindketten unitáriusok, Csaba rendszeresen részt vesz a hitoktatáson. Nagybátyja a Londonban élő Soós András egyházunk nagy jótévője.

Köszönjük Csaba a szép Mózes rajzot.

Továbbra is szeretettel várom rajzaitokat, kis írásaitokat az Unitárius Életbe.

MÓZES, a nép vezére.

KONFIRMÁCIÓ

A Budapesti Unitárius Egyházközség hamarosan tartarozza a Nagy I. u.-i templomot és a hozzá tartozó egyházi irodákat, helyiségeket. A felújítási munkálatok előreláthatólag nem fejeződnek be a szokásos pünkösdi konfirmációig. Épp ezért a gyülekezet vezetőse úgy döntött, hogy a konfirmációt ebben az évben ősszel, szept. végén tartja, mely egyúttal a gyülekezet és a templom 100 éves évfordulója is lesz. A konfirmációra már lehet jelentkezni a lelkesi hivatalban, s a Káté oktatás márciusban indul.

TANMESE

Volt egyszer egy fa, ki szeretett egy kicsi fiút. A fiú mindennap eljött hozzá, összegyűjtötte leveleit, koszorút font belőlük és azt játszotta, hogy ő az erdő királya. Felmászott a fa törzsére, hintázott ágain és ette gyümölcsét. Olykor bujócskát játszott és amikor elfáradt, a fa árnyékában elaludt. A fiú nagyon szerette a fát és a fa boldog volt.

Az idő telt. A fiú megnőtt és a fa sokszor volt magányos. Egy napon aztán a fiú újból eljött a fához, és a fa monddta neki: "Gyere, fiam, gyere, másszál törzsemre, hintázz ágaimon, egyed almáimat, játszhatsz árnyékomban és légy boldog."

"Túl nagy vagyok ahhoz, hogy fára másszam" — monddta a fiú. "Szeretnék sok mindent vásárolni és más szórakozást keresni, pénzre van szükségem, tudsz nekem pénzt adni?"

"Sajnálom, — monddta a fa — de pénzem nincs, csak leveleim vannak és almáim. Vidd az almáimat, fiam, és add el azokat a városban: akkor lesz pénzed és újból boldog leszel."

Igy a fiú felmászott a fára, leszedte az almákat és elvitte. A fa pedig boldog volt.

A fiú ezután sokáig nem jött és a fa szomorú volt. Aztán egy napon a fiú újból eljött és a fa vidáman rázogatta ágait és szólt:

"Gyere, fiú, mássz fel és hintázz ágaimon, légy boldog."

"Túlságosan elfoglalt vagyok, nem mászhatok fel" — monddta a fiú.

"Házra van szükségem, hogy melegedni tudjak. Nőszülni akarok és szeretném, ha gyermekeim lennének, szükségem van a házra. Tudnál nekem egy házat adni?"

"Házam nincs, — monddta a fa — az erdő az én házam, — de levághatnád az ágaimat elviheted és építhetsz házat belőlük. Akkor újból boldog leszel."

És a fiú levágta az ágakat, elvitte azokat, hogy építsen belőlük. A fa boldog volt.

Ezután a fiú sokáig nem jött és amikor megint meglátogatta a fát, az olyan boldog volt, hogy alig tudott szólni.

"Gyere, fiam — suttogta, gyere és játssz."

"Játékhoz túlságosan öreg vagyok és szomorú" — monddta a fiú.

"Egy csónakot szeretnék, mely elvihetne innen messzire. Tudsz nekem egy csónakot adni?"

"Vágd ki a törzsemet és csinálj csónakot belőle" — monddta a fa. "Úgy el tudsz hajózni... és légy boldog."

Akkor a fiú csónakot készített a törzsből és elhajózott és a fa boldog volt, de nem igazán.

"Sajnálom, fiam, — monddta a fa — de immár semmim sincs, mit neked adhatnék. Almáim sincsenek többé."

"Fogaim túl gyengék az almához" — monddta a fiú.

"Ágaim sincsenek — monddta a fa. — Többé nem hintázhatsz rajtuk."

"Túl öreg vagyok hozzá" — monddta a fiú.

"Törzsem is oda — nem tudsz felmászni" — monddta a fa.

"Gyenge vagyok hozzá" — monddta a fiú.

"Sajnálom — sóhajtott a fa. — Szeretnék még adni neked valamit, de már semmim sincs. Öreg csont vagyok immár. Sajnálom..."

"Nem sokra van szükségem, — monddta a fiú — csupán egy csendes helyre, ahol ülhetek és megpihenhetek. Nagyon fáradt vagyok."

"Pihegy! — monddta a fa és kiegyenesedett, ahogy csak tudott. — Egy öreg farönknek támaszkodva jól lehet ülni és pihenni."

A fiú leült és pihent... és a fa boldog volt.

Az angliai Inquirer-ből fordította:

Konecz Ildikó

Emlékezünk...

Ezen a címen új rovatot indítunk lapunkban, ez év januárjától. Kelemen Miklós lelkész, egyházi-titkár a rovat felelőse és gondozója.

Az ő elgondolásából született meg, hogy a kerek évfordulókon megemlékezünk egyházunk, hitünk nagyjairól.

Hisz már több generáció nőtt fel, rendszeres egyházi, vallási, hitoktatás nélkül, akik az ismertebb unitárius neveken túl, nincsenek tisztában hit-eleink életével, munkásságával.

ahonnan kétévi raboskodás után ismét sikerül megszöknie. Ekkor kezdődik — élete végéig tartó — bolyongása, melynek folyamán megfordul Prágában, Wittenbergben, Krakkóban, Kolozsváron és Gyulafehérváron is. Az erdélyi antitrinitarizmussal való megismerkedésének idejét Szcucki 1572-re teszi.

Paleologus 1573 és 1575 között erdélyi tartózkodásának ideje egybeesik az antitrinitarizmusnak a katolikus és protestáns reakcióval folytatott harcaival. Ez a két esztendő Paleologus írói munkásságának legerőteljesebb ideje. A kolozs-

szigorú értelemben vett antitrinitárius istenfogalom képezi, mely szembehelyezkedik mindenféle másodrendű és származtatott istenségre vonatkozó tanítással.

1574-ből ismert a "Catechesis Christiana..." című — irodalomtörténeti szempontból is jelentős — műve. Ebben fölvezet az erdélyi antitrinitarizmus történetét, méltatja Blandrata érdemeit. Fölidézi János Zsigmond uralmát, szól Hagymási Kristófról, akit az antitrinitarizmus legbefolyásosabb patrónusának tekint.

Egyéb — kéziratban fennmaradó — munkái a kor emberét foglalkoztató teológiai nézeteket tükrözik.

Szcucki szerint Paleologus formálisan nem tartozik az antitrinitárius egyházhoz.

Paleologusban a XVI. század antitrinitárius utazó nagyköveteinek egyikét ismerhetjük meg. Szcuckit idézve "élete legtevékenyebb éveit az elképzelései megvalósításáért folytatott, meg nem alkuvó harcnak szenteli".

Ezért a legnagyobb árral — életével — fizet.

Kelemen Miklós

Palaeologus Jakab

A nagy unitárius elődök sorában most Paleologus Jakabbal ismerkedünk meg, aki 415 évvel ezelőtt — május 23-án — halálozott el.

Paleologus Jakabról tudjuk, hogy egyházalapító püspökünk, Dávid Ferenc kor- és munkatársaként jelentős szerepet tölt be az úgynevezett Dávid Ferenc-i "tisztá unitarizmus" kialakításában.

Életével Pirnát Antal "Die Ideologie der Siebenbürger..." 1961-ben, a lengyel Lech Szcucki "Két XVI. sz.-i eretnek gondolkozó" 1980-ban és a Klaniczay Tibor szerkesztette: "Magyar irodalom története 1600-ig" (Akadémiai Kiadó 1964) könyve előtt kevesen foglalkoznak. Gál Kelemen "A kolozsvári unitárius kollegium története" c. munkájában (1935) Paleologusról rövid életrajzt közöl. Ebben megállapítja, hogy Paleologus egyike azoknak a XVI. sz.-beli tudós reformátoroknak, akiknek élete csupa rejtély, vándorlás és menekülés.

A XVI. századdal foglalkozó más tanulmányokban gyakran felbukkan neve, vagy a nagynevű reformátorokkal vagy a korabeli teológiai álláspontok ismertetésével kapcsolatban.

Életrajzírói megegyeznek abban, hogy származását titok övezi. Egy 1573 tavaszán tett törökországi úti beszámolójából kiderül, hogy az Égei-tenger egyik Görögországhoz tartozó szigetén, Chioson született — amint állítja — a bizánci császári család tagjaként.

Paleologus papi pályára készül. Chios szigetén belép a dominikánusok rendjébe, majd az olaszországi Genova, Ferrara és Bologna városokban tanul.

Ferrarában kerül először szembe a korabeli egyházi hatalom fenyegető szervezetével az inkvizícióval, mely súlyos börtönbüntetésre ítéli. Paleologus azonban megszökik. Velencén át Konstantinápolyba hajózik. Ugyanazon év decemberében ismét az inkvizíció kezébe kerül. Kilenc hónapot tölt el a Róma melletti inkvizíciós börtönben. Harmadszor 1560-ban kerül az inkvizíció elé,

vári antitrinitárius iskola rektora. Tevékeny részese a Habsburg- és a Báthory-párt lengyel trónért folytatott küzdelmének.

1581-ben II. Rudolf nyomozást rendel el a Habsburg birodalom területén az árius könyvek tárgyában. Ezen keresztül a figyelem ismét Paleologusra terelődik.

1581. december 13-án letartóztatják s átadják az inkvizíciónak. Az adatok szerint 1585. március 23-án a Torse di Nona római börtönben oltják ki életét.

E nagy vonalakban fölvezetett életpálya önkéntelenül veti föl a kérdést, hogy miért üldözi az inkvizíció oly nagy kitartással Paleologust?

Az üldözés okát Gál Kelemen világítja meg, aki a korabeli adatokra hivatkozva írja, hogy Paleologus szünet nélküli üldözésének legfőbb oka az, hogy Európa-szerte ő terjeszti azokat a veszedelmes protestáns tanokat, amelyek irodalmi tevékenysége által válnak ismertté. Ő a Krisztus nem imádásának és segítségül nem hívásának a hirdetője. Ő is inspirálja Dávid Ferencet végső teológiai nézetére s vállalja Dávid Ferenc igazságának kimutatását. Szász János "Dávid Ferenc"-ről írt (1982) tanulmánya főlegléri kettőjük levelezését, amely bensőséges viszonyuk tükré.

1572-ben Krakkóban megjelenő "De discrimine..." című könyve nagy befolyást gyakorol az 1572. év szeptember-októberi erdélyi vitákra. E munkában Paleologus az üdvösségre vonatkozó álláspontját fejti ki. Meglátása az, hogy a ritus és a szabályok csak akadályozzák az üdvösség megnyerését. Amint tanítja, az üdvösség föltétele az említettek nélkül is adott, csak éppen élni kell vele.

Ugyancsak 1572-ben íródo "De tribus gentibus..." című tanulmányában a felekezetek közötti türelmet propagálja. Ez az értekezése az üdvözülés fogalmának filozófiai eszmefuttatását is tartalmazza.

Az 1572. évben Krakkóban lát napvilágot a "Brevis crudita..." című vitairata. Ennek középpontját a

DÁVID FERENC ÜNNEP KOCSDORDON

Kedves és megható ünnepség volt Kocsordon, november 11-én. Dávid Ferencre, vallásalapítónkra emlékezünk. A résztvevő vendégek szombat délután érkeztek és meghitt beszélgetéssel várták az ünnepség kora esti kezdetét. Harangozás után zsúfolásig megtelt a templom, és a közönség sorai között a szórványhíveken és a kocsordi unitáriusokon kívül más vallásúak is szép számmal helyet foglaltak.

Az ünnepség Szász János lelkész, teológiai igazgató imájával kezdődött, aki hálás szívvel köszönte meg Istennek, hogy Dávid Ferencet adta az unitarizmusnak és a magyarság, valamint a világ szellemi és lelki életének. Isten áldását kérte a 16. századi nagy gondolkodó késői örököseire, a hűséges kocsordi gyülekezetre.

Az áhítat után Török Tamás nagyszerű előadásban méltatta Dávid Ferenc emberi nagyságát, tiszta hitét és igaz emberségét. Előadását az tette még vonzóbbá és érdekessé, hogy kitűnő jellemzéssel érzékeltette a két korszak, a 16. és a 20. század hasonló vonásait és jelenségeit, és ezzel mintegy a mai ember számára vont le a 16. századi vallásos gondolkodó tanainak igazságait.

A műsort a kocsordi fiatalok és a beregi szórvány lelkes tagjainak szavalatai, énekszámai tették gazdagabbá. Végezetül a helybeli lelkész, Nyitrai Levente köszönte meg a szereplőknek és a gyülekezet tagjainak részvételét.

Kedvesek voltak azok a pillana-

tok, amikor az ünnepség végeztével a lelkészek a templomajtóban egyenként köszöntötték a híveket, meleg kézfogással, testvéri öleléssel, hiszen a püspök úrral az élen, valamennyien hosszabb, vagy rövidebb ideig kocsordi lelkészek voltak.

Másnap, vasárnap a délelőtti istentiszteletre ismét összegyűltek a kocsordiak, szép kis templomukban. Az ünnepi szolgálatot, ezen a Dávid Ferenc emlék-istentiszteleten Huszti János püspök végezte, aki szeretettel és hívői ráérzéssel mondogta el a gyülekezetnek, mit jelentett Dávid Ferenc követőjének lenni korábban, és mit jelent ma ugyanez a kocsordi gyülekezet tagjai között.

Szombaton este és vasárnap délelőtt az egyházközség látta vendégül az ünnepségre érkezett szereplőket és érdeklődőket, a főtisztelendő asszonyt, Török Tamás író, Gálffy Gábor budapesti gondnokot és kedves feleségét, valamint Bajor János debreceni lelkész testvérünket, velem együtt. A beregiekkel Felhős Szabolcs szórványgondnok jött el, a műsorukat ő vezette be.

Szomorúan kedves cselekedet volt a résztvevőktől, vidékiektől és kocsordiaktól egyaránt, hogy ebéd után, a püspök úr vezetésével, megkoszorúzták a temetőben az ott pihenő néhai Végh Mihály lelkész sírját, valamint dr. Jakab Jenő pest-lőrinci, korábban volt kocsordi lelkész édesanyjának sírját, melyet Bakos János kocsordi kántorunk gondoz és tart rendben. De felkeresték püspökünk vezetésével mindazoknak sírját, akik a több mint fél évszázados gyülekezet építés idején, lelkes tagjai, presbiterei, templom-építői voltak a kocsordi gyülekezetnek.

Mindnyájunk számára felemelő érzés volt, hogy részt vehettünk e meghatározó ünnepségen és az élő közösség lelkével emlékezhettünk a nagy egyházalapító Dávid Ferenc életművére.

Szász János

Eltévelyedett fiatalok között

Pápay Judith és Feyér Zoltán szerkesztők, immár harmadikban hívtak meg a SZIMULTÁN c. televíziós vitaműsorban való részvételre 1989. decemberében.

Az adás zárómondataként mondtam, hogy el szeretnék látogatni egy leánynevelő intézetbe, vagy egy női börtönbe.

Másnap telefonüzenet várt a püspöki hivatalban, hogy Ferenczy György, a rákospalotai Leánynevelő és Javító Intézet igazgatója szívesen lát, és körbe kalauzol.

Örömmel fogadtam a lehetőséget, s a megbeszélte időpontban — valóban — kinyílt előttem a dupla zsili-pes nagy vasajtó.

A magas falak mögött egy másik világra leltem, amely azonban kedélyes hangulatával nem is sejtette, hogy itt javítóintézeti büntetésre ítélt fiatalok bűnöző leányok élnek.

A volt Károlyi birtokon emelt, klinker téglás, fedett oszlopsoros épületegyüttes, előtérben a kápolnával, most ünnepli centenáriumát.

Ferenczy György igazgató úr szívesen fogadott. Tőle tudtam meg, hogy az ide kerülő lányok nagy része lopás, garázdaság, prostitúció vétké miatt kerülnek ide, bírósági végzés alapján. Kedves munkatársa kalauzolt végig az épületekben.

Fiatalkorú lányok seprik az udvart, a konyhán is ők dolgoznak. A javítóintézetben belül arra is gondolnak, hogy a lányok szakmával a kezükben kerüljenek ki az életbe, így szabás-varrást, gépi kötést, könyvkötészetet, kertészetet is tanulnak, s kíséreltek meg, most indul az intézetben egy angol és egy computer tanfolyam.

Ottjártamkor épp nagytakarítás

folyt, akkor érkeztek vissza a lányok az eltávozásról (egy kivétellel).

A jórészt cigány származású lányok kíváncsi, barna tekintetével találkozom mindenhol.

Két főállású doktornő ápolja, ellenőrzi a lakókat. Emellett pszichológus is rendelkezésükre áll. S manapság rendszeres az AIDS-szűrés is. Meglepett a Javítóintézet légköre, a humánus intézkedések sora, az igazgató és munkatársai emberséges, odaadó hozzáállása.

Az egyik épületszárnyat most újították fel, ahol európai mércé és színvonal várja majd az elítélteket.

A kisbabás lányanyák külön épületben kapnak elhelyezést, ahol gyermekük gondozása egyetlen feladatuk, nekik dolgozniuk sem kell.

A kápolna sorsa az egyetlen szomorú színpont ezen a helyen. De ez sem egyedi eset, hisz ebben az országban, az elmúlt 40 évben számtalan állami vagy államosított intézet kápolnája vált a rombolás, pusztulás martalékává. A műemlékjellegű intézeti kápolnát raktárnak használták, freskóit még az ötvenes években leverték.

Az intézet jelenlegi liberális vezetősege következő feladatának tűzte ki a kápolna és a hozzáépített mellékszárnnyak renoválását. Itt kap majd helyet a díszterem és az iskolai tantermek. S talán egyszer megérjük azt is, hogy a kápolnát újra eredeti rendeltetésének megfelelően lehet majd használni.

Utam végső célja az volt, hogy megteremtsem, megbeszéljem annak lehetőségét, hogyan lehet elvinni az evangéliumot, Isten és ember szeretetét a zárt falak közé, s örülni, hogy az igazgató nem zárkózott el ettől.

Szent-Iványi Ilona

BÖZÖDI (Jakab) György búcsúztatása

Baráti szóbeszéd hozta hírül: Bözödi György budapesti gyógykezelésre már későn érkezett. Hathegyes gyötrelmes kúra után meghalt. Kórház, orvosi ügyelet, kórlap, legközelebbi hozzátartozója s végül a pontos adat: Budakeszin, 1989. november 25-én, hetvenhetedik életévében érte a halál. Hamvasztás utáni búcsúztatását december 8-án tartották a Farkasréti temetőben, porait ezután hazaszállítják s későbbi döntés szerint helyezik végső nyughelyre vagy Marosvásárhelyen, ahol élt, vagy Bözödön, ahol született.

A kolozsvári unitárius kollégiumban érettségizett, majd a város egyetemén teológiát kezdett tanulni, utóbb jogot és bölcséletet hallgatott.

Minthogy cikkei és versei rendre közlik az erdélyi lapok — *Ellenzék*, *Keleti Újság* — végképp az íráshoz pártol. Előbb a marosvásárhelyi *Székely Szó* szerkesztője lesz, majd a kolozsvári *Hitel* főmunkatársa, végül a kolozsvári Egyetemi Könyvtár szabadítja meg a sajtórobottól, s egyre többet írhat, igényes szépirodalmi, történelmi, szociográfiai munkákat. Így készül el 1935-re *Székely emberek — zsidó istenek* című történelmi feldolgozásával, amely a székely szombatosokról szól, majd 1938-ra *Székely bánja* című szociográfiájával, jóllehet rendszeresen közli írásait az *Erdélyi Helikon*, e szociográfia kiadására mégsem vállalkozik az *Erdélyi Szépírók Céh*.

Falukutató útja, a politikai változások során szerzett tapasztalatai fogalmazódnak meg *Romlás* című regényében, amely az értelmiségiek

kisebbségbe szorítottságát mutatja be, s az ugyanakkor élő falusiak sorsát a *Nyugtalan pásztorokban*. Erős valóságismeret, illúziók nélküli, kritikai szemlélet, az „erdélyi lélek” stilizálástól mentes ábrázolása jellemzik. 1948-ban letartóztatják a baloldali vezetők egy csoportját, általános „tisztogatás” veszi kezdetét a szellemi életben: Bözödi György 1957-ig szövetkezeti könyvelőként dolgozik. Ezt követően kutatói állást kap, történészként foglalkozik az 1562-es székely lázadással, majd 1848–49 erdélyi eseményeivel.

Hamvaitól búcsúzva a torzóban maradt tehetségek, a nap mint nap lecsonkolt reménységük végtelen sora jelenik meg. Szülőföld, adj békecséget legalább porainak...

Bözödi György gyászszertartását Huszti János unitárius püspök vezette a Farkasréti temetőben.

Batthyány emlékünnepe

1989. október 7-én a Veszprém megyei Dáka községben emlékünnepeket rendeztek Batthyány Lajos kivégzésének 140., Batthyány Lajosné Zichy Antónia halálának 101., Batthyány Ilona halálának 60., s a most róla elnevezett dáki Szociális Otthon alapításának 40. évfordulója alkalmából. Az érdekes és értékes ünnepi előadások után nyitották meg "Az 1848/49-es polgári forradalom és szabadságharc" c. kiállítást, majd emléktáblát avattak a Batthyány kastély falán, s végül a szociális otthon névadó ünnepségére került sor.

Az ünnepségen egyházunk képviselőiben dr. Nyiredy Szabolcs főgondnok, és Kelemen Miklós lelkész, egyházi titkár vettek részt, lelkében leróva egyházunk háláját, elsősorban Batthyány Ilona grófnő, egyházunk néhai tagja és örökhagyó jötevője emléke előtt.

Ny. Sz.

HÍREK

Robert Alpern, a Washingtonban (USA) működő unitárius egyházi iroda vezetője, Kolozsvárról jövet látogatást tett egyházunknál, 1990. jan. 16–19. között. Fogadta őt, és vendégül látta Huszti János püspökünk, dr. Ferencz József ny. püspök és Orbókné Szent-Iványi Ilona külügyi titkár. Robert Alpern az Amerikai Unitárius Egyház és a kormány összekötője. Tőle tudtuk meg, hogy az unitáriusok számarányukon felül képviseltetik magukat a Képviselőházban és a Szenátusban. A vendég ígéretet tett, hogy a továbbiakban is segíteni fogják egyházunkat, az ide menekült erdélyieket, és jelentősebb mértékben a Romániai Unitárius Egyházat is.

Our chosen faith — a mi választott hitünk c. könyv a napokban érkezett meg a New York-i legjelentősebb gyülekezet papjainak dedikálásával egyházi könyvtárunk részére. A szerző páros a templom két lelkésze, John Buechrens és dr. Forrester F. Church (utóbbi járt nálunk látogatásban mintegy tíz évvel ezelőtt). A könyvről a világi és unitárius egyházi sajtó nagy elismeréssel ír, dicsérve mint a legjobb ismertetést az amerikai unitárius univerzalizmusról. A dicsérek közt van dr. James L. ADAMS ny. harvardi professzor, az unitárius teológia nagy öregje, egyházunk barátja is.

Dr. George Williams egyetemi tanár (Chico, Kalifornia, dr. Gellérud Judit férje) a vallási egyetértés munkálása terén végzett munkásságáért az IARF amerikai tagcsoportha elismerő oklevéllel tüntette ki, melyet a Yale egyetemén adták át a kitüntetetteknek. Erről beszámolt a The Orion c. amerikai lap 1989. okt. 11-i száma, melyet megküldtek szerkesztőségünk címére. Az elismeréshez mi is gratulálunk.

Dr. Dick Boeke, a kaliforniai Berkeley város, hegyen épült szép és kedves unitárius gyülekezetének és templomának lelkésze levélben boldog ünnepet kíván. Elmeséli, hogy az okt. 17-i nagy földrengés előtt négy órával mentek át azon a Bay Bridge hidon, mely összedőlvén annyit kárt és halált okozott. A földrengés következtében két közeli unitárius gyülekezet temploma sérült meg, az ismert Oakland városában és a közeli Apton-ban. Összesen mintegy 200 000 dollár kár keletkezett e két templomban és a hozzájuk tartozó egyházi épületekben. Erről a földrengésről írt Jay Atkinson, Davis város (szintén kaliforniai középvidék) lelkésze, akinek élményei alapján beszélt alulírott a pesti híradó jan. 1-i gyülekezeti napon. Jay repülőn utazott hazafelé Chicagóból és a félúton mondta be a rádió a különböző híreket a földrengés első káiról. A gépen ülők nem tudták, hogy Sacra-

mento város repülőterére megérkezhetnek-e vagy keringeni kell az űrben, amíg fogadásra alkalmas más repülőteret kapnak.

Berkeley kórusa európai körútra indul a nyáron és szeretne Budapesten a mi Nagy Ignác u.-i templomunkban aug. 8-án du. hangversenyt adni.

A Kolozsvárt megjelent Szabadság c., a demokratikus közvéleményt képviselő lapban dec. 23-án Hívó szó címen felhívást intéztek a város magyarságához. Az aláírók között olvashatunk két unitárius nevet: dr. Cseke Péter orvos, egyházi tanácsos és Jenei Derső ny. egyetemi tanár, főgondnok, valamint az idős és betegeskedő Balogh Edgárét, akinek felesége vargasi születésű unitárius testvérünk. Több ismert személyiség nevét is örömmel olvastuk az aláírók között.

A Romániai Unitárius Egyház dec. 8–10. tartott Főtanács ülését tudomásul vette, hogy dr. Gyarmathy Árpád főgondnoki tisztről lemondott, mert fiához és unokáihoz költözött Budapestre. Eddigi érdemes munkásságáért a Főtanács köszönetet mondott. A megüresedett főgondnoki tisztre egyhangúan Jenei Derső kolozsvári gondnok, ny. egyetemi tanár, egyházi tanácsost választották meg. Az erdélyi egyház régi tradíciói közé tartozik, hogy az egyik főgondnoki tisztre rendszerint Kolozsvárt lakó személyt választanak meg, mert a székhelyen lakó főgondnok aktívabban tudja segíteni a püspököt, mint a távolabb, vidéken lakó főgondnok.

A romániai unitáriusok biztosítási alapot létesítettek, mely az egyház keretében működik. Így az egyházközségek lényegesen kisebb illetékei mellett, magasabb kártérítési összegre tudják templomaikat és más egyházközségi épületeiket biztosítani. Az egyhangú határozatot Mikó Lőrinc egyházi előadó-tanácsos javaslatára hozta meg a Főtanács.

Dr. Gyarmathy Árpád tisztről lemondott főgondnok jelentősebb összeget adományozott közcélokra, melyet több rászoruló egyházközség között osztottak ki az illetékesek.

Fodor Imre György petrozsényi lelkész lemondott állásáról és családjával együtt az Egyesült Államokban, Dallasban telepszik le, ahol reménye van arra, hogy ott magyar lelkész szolgálatot láthat el.

Andrási György kolozsvári központi előadó-tanácsos, egyelőre, félévre Chicagoba utazott, hogy az ottani unitárius teológiai főiskolán tanulmányait folytassa és angol nyelvtudását megerősítse.

Datk községben a kibúcsúzó Bedő Béla és a beköszöntő Pálffy Tamás lelkészeket dr. Kovács Lajos püspök köszöntötte, illetve iktatta be új tisztebe. Ebben a gyülekezetben szolgált egykoron hosszú évtizedeken át Szent Mihály, ma már néhai lelkész, aki a nemrégiben elhalt dr. Szén Ernő egyházi tanácsos edesapja volt.

Dr. Szász Dénes székelyudvarhelyi érdemes lelkész 80 éves korában nyugalomba vonult 1990. jan. 1-én. Az egyházközség hálában búcsúztatta lelkészét, akinek munkássága alatt a gyülekezet lélekszáma többszörösére emelkedett és az évi konfirmándusok száma elérte a százat. A templom belsejét és az Ürvacsoraszóztást többször mutatta be a Magyar Televízió, egy kanadai tv-társaság felvételei alapján.

A kolozsvári gyülekezetben évente hét alkalommal tartottak zenés áhítatot a központi templomban, Szabó Derső lelkész szervezésében. A bevezető áhítatokat is ő tartotta. A zenei program összeállítását Márkos Albert zenetanár látta el, aki néhai Márkos Albert egykori gimnáziumi tanár unokája. Márkos Albert egykori tanárunk fordította magyarra a HISTORIA c. Usoni neve alatt az irodalomtörténetírás magyar és amerikai irodalmában is méltatott egyháztörténeti kéziratok munkát.

Az elmúlt okt. 31-én, mint minden esztendőben, a teológiai tanárok és a központi tisztségelők meglátogatják és megtisztítják a házsongárdi temetőben fekvő nagyjaink sírját. Az elmúlt őszön 34 sírt látogattak meg a teológiai hallgatókkal együtt és szedték rendbe az arra rászoruló sírokat. A múlt értékeit ezen a vonalon is ápolni szokták Kolozsvárt. Nálunk Budapesten ugyanakkor 30 sírt koszorúztak meg a különböző budapesti temetőkben pihenő egyházi előjárók és egykori lelkészek sírjait.

Emlékművet avattak a mártír sírján

Montgomeryben, az USA Alabama államában 1965-ben véres összecsapások voltak a fajgyűlölők és a demokrata szabadságjogokat valló emberek és csoportok között. Az International Herald Tribune c. angol nyelven már nyolc országban egyforma tartalommal megjelentetett szabadelvű napilap 1989. nov. 9-i számában olvastunk beszámolót arról, hogy a város és mások anyagi áldozatával egy kiváló művész alkotta síremléket avattak fel a Martin Luther King szellemét követő mártírok emlékére. A mártírok közt volt egy fiatal bostoni unitárius lelkész, James Reeb, (mártírhaláláról annak idején lapunkban is megemlékeztünk) akit a fehér tüntetők gyilkoltak meg. A síremléket a kínai származású művész, Maya Lin álmodta meg, aki a washingtoni Vietnam emlékművet is megalkotta.

A felavatási szertartáson részt vett több mártír hátramaradottja között James Reeb két leánya, Karen és Anna. Utóbbi elmondta, hogy megnyugvás számunkra, hogy a családi síremléken kívül együtt tisztelegthetnek 40 korabeli mártír emlékére emelt gránitoszlop előtt. Sajnos az amerikai Georgia állambeli Ku Klux Klan képviselői tiltakozni akartak az emlékmű felállítását ellen, de a hatóságok képviselői megtagadták kérésük teljesítését.

A Kisalföld c. győri napilapban időnként sok erdélyi vonatkozású, részben unitárius vonatkozású hírre is felhívják figyelmünket. Itt jelent meg Csizsér Alajos megemlékezése Mikó Imréről, s az egykoron történelmet jelentő Erdélyi Fiatalok c. szemléiről, melynek több vezető unitárius munkatársa is volt.

Benczédi Zsófiát, dr. Benczédi Ferenc tanácsosunk és felesége leányát dec. 21-én a szegedi orvostudományi egyetemen doktorrá avatták. Hat leányuk közül Zsófi az ötödik, aki már főiskolai diplomát szerezve elindul élete útján. Gratulálunk a családnak.

1989. november 30-án sajtótájékoztatót tartott a Szociális és Egészségügyi Minisztérium védnőképzésével a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet és a Fővárosi Egészségmegőrzési Központ abból az alkalmából, hogy az Egészségügyi Világszervezet meghirdette a december 1-i AIDS VILÁGNAP-ot. Korunk pestisével több millióan fertőzöttek (főleg Afrikában és Amerikában) és az effektív AIDS-betegek száma is ma már mintegy 186 000 a WHO hivatalos adatai szerint. Bár hazánkban jelenleg "csak" 31 AIDS-beteget (akik közül 21-en meg is haltak) és 199 AIDS-fertőzöttet tartanak nyilván, a betegség elleni — főleg felvilágosító jellegű — propagandára egyértelműen szükség van, elsősorban az ún. "rizikócsoportok"kal, s mindenekelőtt az ifjúsággal kapcsolatban.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
HUSZTI JÁNOS

Felelős szerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Telefon: 111 2801

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj: 120,— Ft
Egyes szám ára: 20,— Ft

Index: 25 842

MTE SZ Házinyomda — 90.0059 Budapest, 1990
Felelős vezető: Boncza Gábor

HU ISSN 0133-1272